

CARTIER Rotonda

Autobuzul 100

---

o antologie de proză scurtă basarabeană de Dumitru Crudu și Julia Schoch

Boris Cremene

Virgil Botnaru

Teodor Bordeianu

Maria Fărâmbă

Victoria Mărgineanu

Ana-Mihaela Nuța

Cristina Dicusar

Elena Chirica

Eugenia Decencu

Emanuela Sprânceană

R o t o n d a

CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 24 05 87, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

Cartier & Roman LLC, Fort Lauderdale, SUA. E-mail: usa@cartier.md

Support juridic: Casa de Avocatură *EuroLegal*

www.cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore și pe www.cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712, București, România

Tel./fax: (021) 210.80.51

E-mail: romania@cartier.md

www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Mircea Cojocaru

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

AUTOBUZUL 100. O ANTOLOGIE DE PROZĂ SCURTĂ BASARABEANĂ

de Dumitru Crudu și Julia Schoch

Ediția I, noiembrie 2013

© 2013, Editura Cartier pentru prezenta ediție.

Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Editarea acestei antologii a fost posibilă datorită sprijinului financiar acordat

de Goethe-Institut Bukarest și Centrul Cultural German AKZENTE din Chișinău.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Autobuzul 100: O antologie de proză scurtă basarabeană/coord.: Dumitru Crudu, Julia Schoch;

cop.: Vitalie Coroban. – Chișinău: Cartier, 2013 (Tipogr. „Bons Offices”). – 64 p. –

(Colecția „Rotonda”).

300 ex.

ISBN 978-9975-79-860-0.

821.135.1(478)-82

A 93

Joc de biliard în Chișinău

Fiecare căruia îi povesteam se mira: Să plec la un atelier de creative writing în Moldova? Uimirea devenea tot mai mare când s-a dovedit că participanții și cu mine nici măcar nu vorbeam aceeași limbă. În apărarea mea spuneam că atelierelor de scriere, oriunde și oricum au loc, constituie un fel de risc, iar acesta va fi cu siguranță un caz deosebit. Limba română nu este limba mea maternă. Chiar dacă aceasta îmi este puțin cunoscută, chiar dacă o înțelegeam tot mai bine cu fiecare zi petrecută în Chișinău – ea este și rămîne o limbă străină pentru mine. Dar cum se putea face un atelier de scriere în astfel de condiții? Era vorba despre literatură, deci despre ceva unde limba nu este doar un mijloc, ci scopul în sine! Literatura, care nu reprezintă doar o simplă istorie spusă cuiva. Literatura este melodie, este ritm, este eleganța limbii, ea constituie abaterile subtile de la reguli și ceea ce este nerostit și se ascunde în spatele cuvintelor.

Cu toate acestea, mi-a fost trezită ambiția. Invitația la Chișinău am considerat-o drept o provocare pentru mine. Însă un lucru era clar: experiența, intensitatea, profunzimea sentimentului și sinceritatea emoției – astfel de lucruri nu se pot preda. Fiecare autor trebuie să le descopere pentru el, cu viteza de care are nevoie și cu metodele sale. Dar nu există ceva universal?, mă întrebam eu. Ceva ce ar fi foarte general și substanțial în scrierea literaturii, un cadru comun pe care să-l pot transmite participan-

ților? Și mai ales: ceva ce să-i poată face să scrie? Pentru că după trei zile petrecute împreună trebuiau să apară texte.

Deci a trebuit să rostogolesc o bilă pe masa de biliard, care să-și croiască drum într-un mod imprevizibil. Masa: atelierul nostru.

Nu aş dori să demonstrez creativitatea participanților prin modul în care aceștia au lăsat la o parte cadrul îngust al sarcinii și prin faptul cât de dispuși erau ei să joace cu materialul care li s-a pus la dispoziție. Materialul a fost mai întâi o SITUAȚIE. O doamnă într-un autobuz aglomerat cu un ciine de pluș, pe care naratorul o va întâlni încă o dată ceva mai târziu. Această situație a fost rotită și întoarsă, frământată și prelucrată. Noi descriam, dilatam, adăugam, tastam ca niște orbi prin scenă, încercam să colorăm întâmplările cu diferite emoții. Apoi s-au adăugat imagini. Imagini cu LOCURI, cu PERSOANE, în care trebuia să te empatizezi. Locuri, persoane, emoții, întâlniri – acestea există peste tot în lume. Și toate aceste lucruri aduc cu sine amintiri și asocieri. În cel mai bun caz necesitatea de a scrie ceva – așa cum s-a întâmplat în Biblioteca „Ștefan cel Mare”. Cu concentrare, perseverență și bună dispoziție.

Un atelier de lucru este un fel de warm-up. Da, participanții abia s-au încălzit. Au făcut un pas spre jocul cel mare pentru care le doresc noroc, curaj și răbdare.

Julia SCHOCH

Un autobuz plin cu prozatori

E a treia tabără de creative writing pe care o organizez, și e a treia antologie care cuprinde (aș fi putut spune îmbrățișează) texte scrise ad-hoc, în timpul celor câteva zile de foc mistuitor. Celelalte tabere au avut loc la Orheiul Vechi, la umbra verde a unei pensiuni încântătoare. De data aceasta însă, nu am mai plecat nicăieri și am rămas în oraș. Dar chiar dacă nu am plecat nicăieri, am muncit la fel de mult ca și în ultimii doi ani. Diferența cea mai mare față de celelalte ediții e că nu am mai invitat pe nimeni în mod special. Am dat sfară în țară pe rețelele de socializare și s-au înscris doar cei care au vrut cu adevărat să mai învețe ceva despre scris de la o scriitoare din Germania. După care am operat o selecție riguroasă. Cele trei zile de tabără au fost fascinante, dar tabăra nu s-a terminat odată cu plecarea Juliei. A continuat după aceea încă vreo lună, vreme în care ne-am întâlnit în fiecare marți la Biblioteca „Ștefan cel Mare” și am rescris unele dintre textele deja scrise.

Numărul celor care au participat la tabără a fost cu mult mai mare decât al celor care au intrat în antologie. Cum se explică faptul? Unii au renunțat de bunăvoie, preferând să-și mai lucreze textele decât să apară cu niște texte *verzi*. Să știți că și asta e o mare calitate: să nu te grăbești și să mai amâni să debutezi. Dacă o tabără te poate face să renunți să-ți publici un text, e deja un lucru mare.

Antologia de față este și un pariu. Un pariu că inspirația poate fi și provocată și că texte bune se pot naște și cu *pistolul la tâmplă*.

Câteva dintre textele din antologie ar putea să apară în orice antologie serioasă de proză scurtă din Basarabia, iar asta înseamnă că ne-am atins ținta.

Cum am lucrat? Nu am să vă spun. Să rămână un mic secret al nostru. Or, fiți de acord, ceea ce contează nu e de unde ai plecat, ci unde ai ajuns.

Dumitru CRUDU

Boris CREMENE

Actor, regizor, profesor de arte scenice, traducător. Născut pe 2 iunie 1961, în Ciutulești, Florești, din R. Moldova. În 1989-1990 a fost actor la Teatrul Muzical pentru Tineret „Ginta Latină” din Chișinău, iar între 1990 și 1998 la Compania de Teatru „E. Ionesco” din Chișinău. A mai fost director artistic și profesor de arte scenice la Universitatea Barão de Maoá din Ribeirão Preto, Brazilia, în 1998-2000, iar din 2001 și până în 2007, ofițer de integrare la Glenview House Partnership, Dublin, Irlanda. A abandonat și această meserie, însă în favoarea Chinei, unde a creat și a fost director al Școlii de Teatru Drama Rainbow din Beijing vreme de câțiva ani. Vorbește șapte limbi. Ca actor, în 1996 a luat un premiu pentru cel mai excentric rol. Este membru al Uniunilor Teatrale din Irlanda & Republica Moldova.

Dantelata

Intrasem cu greu în tramvai. De când îl aveam pe Mao, șoferul meu, mă dezobișnuisem de tehnica folosirii transportului public. În jurul meu numai coate și genunchi. Stau prins ca într-o menhină. Mă gândesc cu groază ce aș fi făcut dacă aș fi intrat într-o criză de astm? A fost ideea Tiarei să mergem cu tramvaiul, în felul ăsta își amintea de copilărie și revedea din mers orașul.

Geanta mea, deja fără încuietoare, se ținea suspendată. Abia reușeam să țin pe sus buchetul de flori de toamnă.

Numai Tiara se amuza. Mergeam la aeroport s-o petrec. Venea o dată pe an, de ziua ei, să mă viziteze și să facă echitație. Îi plăcea în special dresajul.

Nu știu de ce mi-am adus aminte de asta anume aici în tramvai. Locul îmi apărea în fața ochilor exact ca un vis.

Anume acolo, în casa din cărămizi vieneze cu balcoane care aveau marchize decapotabile și de la care dimineața venea un miros irezistibil de cafea, ne-am întâlnit pentru prima dată. Eu eram poștașul anonim și veneam să aduc un bilet de dragoste în apartamentul C. Ea stătea pe scări într-o rochie dantelată și scria ceva într-o agendă. Când am ajuns în dreptul ei, m-a întrebat îndrăzneț unde merg. Am zis, în C, să duc un bilet. A ridicat capul și s-a uitat de jos la mine. Avea ochii plini de așteptare. A lăsat agenda și a întins mâna să ia biletul. Avea un efect de hipnoză asupra mea. I l-am dat. După ce l-a citit, s-a uitat din nou la mine.

Nu ne-am mai despărțit după asta. Când ne întâlneam în oraș, gesturile ei erau ca niște elice grațioase care, chiar de vărsau cafeaua peste mine, reușeau să mă ridice sus-sus, de unde petele de cafea nu se mai vedeau.

Zile întregi alergam de la o librărie la alta și ne uitam la revistele de lux. Era visul ei să apară într-o zi pe una din copertele lor. Sau, și mai mult, să fie ea patroana unei asemenea reviste. Pentru că nu era zi să nu îmbrace ceva cu dantelă, o numeam *Dantelata*, iar ea pe mine, *Anonimul*.

Serile cumpăram cașcaval și struguri și ne duceam în pădurea de pini, unde era hipodromul regal, să ne uităm la caii dresați. Pe urmă ne sărutam îndelungat cât se adăpau caii. Când ne surprindea grăjdarul hipodromului, cu mustățile lui în formă de potcoavă, aplecam capetele ca doi elevi șotioși.

Nu rezistam la niciun concert sau spectacol până la final. Ieșeam din sală și alergam în pădurea de pini la hipodromul regal.

De fiecare dată când ne revedeam, îmi lua fața în mâini și îmi zicea cu o voce catifelată: „Ce ai, ce ai, tuuuu?” Nu aveam nimic deosebit, pentru că peste câteva luni s-a măritat cu un tip care i-a asigurat un confort suedez. O casă în pădure cu multe perne pe podea.

Nu făcuse decât să dea un răspuns întârziat celui bilet de dragoste pe care eu, în calitatea mea de poștaș anonim, i l-am adus.

După moartea tatălui vitreg m-am mutat cu mama în casa de cărămizi vieneze cu balcoane cu marchize.

Mai târziu mergeam cu fiica mea Tiara să ne plimbăm prin pădurea de pini și să ne uităm la caii regali.

Când ne vedea bătrânul grăjdar, îmi zâmbea înțelegător. Nu știu de ce, dar mustățile lui pierduseră forma de potcoavă.

Avionul urca nervos, făcându-se tot mai mic și mai mic. Când a dispărut cu totul după nori, m-am întors și am pășit ferm spre ușa de ieșire. Parcă nu aveam chef să merg acasă, dar în fața mea tocmai oprise tramvaiul care ducea spre oraș. M-am uitat înapoi spre cer și mi-am dat seama că totul se va relua doar peste un an. Mi-am pus fularul, dar parcă gâtul meu se făcuse mai lung și fularul era prea scurt. Am ridicat gulerul de la sacou și am intrat.

Ora era destul de matinală și tramvaiul era gol. Mă simțeam suspendat în această pustietate mobilă. Ploaia îmbospăta începutul unei zile noi. Copacii de pe marginea drumului erau aliniați într-o solitudine demnă. Unu doi trei... am început să-i număr. La prima stație, după intrarea în oraș a urcat o doamnă care ducea de mână o fetiță cu ghiozdan. Mergeau la școală, iar în brațe ținea